

Če kaki njivi gnoja pomanjkuje, kaj boste počeli: Gnojili jo boste.

Golemu Krasu pomanjkuje gozda, toraj naj se mu zaredi gozd; pomanjkuje mu rodovitne prsti ali gnjilovice, Kras se pa drugače ne dá gnojiti, kakor z gozdom.

Tedaj je treba pogozditi ga, pa kako?

To je prevažno vprašanje!

(Dalje prihodnjič.)

Nova knjiga za kmetijstva.

Nemška knjiga gosp. P. N. Feuserja, dobro znana nega popotnega učitelja kmetijstva na Štajarskem, pod imenom „Lehrbuch der Landwirthschaft für das Volk“ je v novem 3. iztisu ravnokar prišla na Dunaji v knjigarnici Faesy-ovi in Frik-ovi na svetlo. Cena jej je 1 gold. 20 kr. Če kaka knjiga v kratkem času doživi 3 nove iztise, je to že samo po sebi dokaz, da je knjiga dobra. Zato nam je ni treba priporočati na dolgo in široko onim, ki nemški umejo in tedaj hvalevredno knjigo rabiti morejo.

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

3. Prvi nasledki gluhosti.

§. 6. Vprašalo se je, kdo je nesrečniši: ali gluhomutec ali slepec?

Vprašajmo nju sama, tedaj bomo videli, da slepec gluhonema kaj obžaluje ter da ima svojo lastno osodo za veliko pretrpljivost, ko najde gluhomutec osodo slepca strašno in bi ž njim ne hotel menjati; in v tem je najboljši odgovor na ono še precej leno vprašanje. Navadno se nam pa slepec bolj smili, kakor gluhonem, kar najdemo sicer prav naravno, ali po nikacem določljivo. Zdi se nam, da si slepec, ako ga samo površno opazujemo, nič ne more pomagati, kar je pri gluhonemu drugače: na telesu navadno močen, pri tem pa še surov in neotesan, je prej odurnega ko sočutje vzbujajočega obnašanja. Vrh tega se vsakteri veliko laže misli v stan slepca, kakor gluhomutca, ker je nesreča poslednjega taka, da jo moremo v celi njeni obširnosti le z umom razumeti, po zrelem premišljevanji. Zato hočemo sedaj iskati in opazovati nasledke gluhonemosti. Pred našimi očmi se nam bode potem razvila slika o stanju gluhonema, na kateri boste jasno naslikani kakošnost in velikost nesreče njegove in ki zna izpodbujati vsakterega, da po močeh pomaga ovirati takošno nesrečo in jo olajševati, kogar je že zadela.

§. 7. Neposrednji in prvi nasledek gluhosti je ta, da gluhemu človeku manjka vseh predočeb, ki si jih zajemamo mi po slišalih. Vsak izmed naših peterih čutov je vstvarjen za posebno vrsto čutenj, in noben čut ne dela čez meje njemu odmerjenega kroga, noben čut ne more družega nadomestiti. Kedar je tedaj popolnoma gluh rojen, si sè svojimi slišali nobene podobe vstvariti ni mogel in si je tudi ne bode mogel. Oni gluhonemi, ki so v prvih letih življenja slišali, potem pa oglušeli, ne izgubé sicer na enkrat do tedaj po slišalih nabranih podob, jih pa tudi ne ohranijo. Od začetka se poprej slišane še precej živo zavedajo; pa ta zavest že kmalo slabí, podobe postanejo temne in nedoločne, in posled-

njič od vsega nič več ne ostane. Podobe, vcepljene s pomočjo sluha v spomin naš, so popolnoma izginile, kakor nam izgine dežela, od ktere se oddaljujemo, postajajoča očesu zmeraj manjša in bolj in bolj zmešana, dokler poslednjič nič več ne razločujemo in podoba stopi iz obzora našega. Nekteri gluhonemi se ve da manj ali več slišijo ter si zamorejo po razmeri sluha tudi nekaj pojmov nabrati, pa opazovanje celó onih, ki samoglasnike slišijo, je zeló ozko in obsega le nekaj temnih in nedoločnih podob.

(Dalje prihodnjič.)

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

L.

Längenaufsitzen, nased po dolgem.	Letzter, zadnji.
Lage, pologa.	Liegehangeln, veskati ležé.
Langer Hieb, mah.	Liegen, ležati.
Lange Kreisdeckung, dolgo kroglo kritje.	Liegestütz, opora v leži.
Legen die Hand, položiti roko.	Linie, črta.
Leiter, lestva.	Links schwenkt euch! na levo zasuk!
Leiterbaum, lestvenik.	Links um! na levo!

M.

Mass, mera, razstop.	Mithieb, sosek.
Massbrechen, razstop, lomiti.	Mitstoss, sobod.
Massnehmen, razstopiti se.	Mitstossen, sobosti.
Manchetten, naročki.	Mitte, središče, sreda.
Marsch, pohod.	Mittelmass, srednji razstop.
Maske, krinka.	Mittelpunkt, osredje.
Maskieren, ukriti se.	Mühle, obgon.
Matraze, žimnica.	Mühlaufschwung, vzlet z obgonom.
Mensur, razstop.	Muskel, mišica.
Messen, meriti.	
Mithauen, sosekati.	

(Dal. prih.)

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

V znamenje, kako so nekda naši poganski predstariši na tenko opazovali vse prikazni prirode, kako jim je simbolizovala vsaka cvetka življenje v naturi, kaže cvetlica, ktero rastlinoslovci imenujejo primula veris ali acaulis.

Naj pa ta članek spodbuja vsakega rodoljuba, kateri med nepokvarjenim prostim ljudstvom živi, da pobira že močno zgublajoče se ostanke bajeslovnega zaklada.

Slovenec ima več imen za to cvetlico; vsako opominja na mitične nazore.

Veli se: trobentica. Že bistroumni J. Grimm je dokazal iz imen cvetic, da so si starodavni narodi mislili prihod spomladi kot veselo godbo, kot harmonijo — kot cinglanje in zvonjenje, in te nazore dalje razpeljava iz imena cvetlice „Schneeglöcklein“. Da so enaki nazori tudi vladali pri Slovenih, pričuje ime trobentica. Prvi ta glasnik spomladi zatrobi, in priroda se ozeleni, in na trobljenje trobentice vstane neskončno število cvetic in rožic iz zimskega spanja. Ker to cvetlico zbudi jarko spomladansko solnce, postala je ona atribut solnčnega boga, zato jo večkrat najdem na noriških spomenikih, na katerih je obražen solnčni bog, ali pa njegovi simboli.

V celjski okolici in sicer prebivalci rifniške gore jo imenujejo jagolnico (jagounco). V tem imenu tiči

prestari pomen svitlobe, blešča, jasnosti. Potebnja pravi, da v ruskih narečjih znači: jagnut, žignut, urere, ardere, fulgere, toda bi bila jagolnica imenovana po svitlobleščeči svoji farbi, ali pa, ker napoveduje s svojo prikaznijo, da je prišel čas svitlobe in blešča po razpodenji temnih zimskih oblakov. Iz korenike jag Potebnja izpeljava imé mitičnega slovanškega bitja Jaga-Baba, Ježi-Baba, česk. Jahoda-Baba, ktera je med oblaci in svitlobo igrajoča se boginja enaka nemški Perhti, čije ime tudi pomenja: svitla, bliščeča. Iz korenike: ag, prejetovano jag je brez dvombe ime: agne, jagne, po oni analogiji, po kateri: juvenis, juvenis, junec, nemšk. jung iz korenike dju, lucere, splendere, tako, da mladeneč človek in mlada žival sta dobila poznamenovanje po svoji prijazni, živosvitli prirodi. Tudi beseda jagoda, uva in genae, znači svitlo bleščečo stvar, kakor tudi drevo: jagned zaradi lesketajočega svojega listja, se ima izpeljevati iz korenike: ag, jag. *) Sorodna utegne biti: sansk. jadž, sacrificare, jadžna, sacrificium (Feueropfer), jadžvan, sacerdos **) in pa grška *ἄγρος*, rein, lauter: *ἀγλαός*, glänzend, schön, *ἀγλαία*, Glanz, Pracht.

Utegnila je tudi cvetka jagolnica biti posvečena boginji Jagi, kakor perunika (iris germ.) bogu Perunu.

V okolici, v kateri sedaj prebivam, tej cvetki pravijo: ragušica (ragušča) in tudi korenika rag, znači svetiti, lucere, splendere, starorusk. raga, penezi, denar zaradi svitlobe, primeri rusk. dengi, denar in litovsk. slov. denginti, degati, degniti („solnce je malo skoz megle degnilo“ = zasvetilo) lucere, urere itd., primeri sansk. rádž, splendere, rádžata 1. albus, 2. argentum. gršk. in lat. po prestavi glasnikov *ἀργ* — *ος*, arg-entum, irsk. airg-iod, srebro. Ragušica je ravno tako, kakor jagolnica utegnila dobiti imé po božanstvu kakošnem luči: Ragušu, čijega ostanek bi se utegnil najti v staroruskem mitičnem bitji: БРЛЪ, РЫЛЪ, Ergel, Rgl.

Ergel, Rgl, Raguš, Ragon utegne biti polabsko-slovanski: Rugevit, kateri se vjema z indijskim: Raghavat, priimek solnčnega boga Kršnata, in pomenja: splendore, luce praeditus, iz korenike ragh, rangh = radž, randž, lucere, splendere. — Starorusko osebno imé Raguilo tudi ne znači druga, in znamenito je, da so stari Jugoslovani, kakor Bolgari in Srbi grško imé Helena, ktero pomenja: svitla, lucida, splendida, ednačili imenu Ragosna. ¹⁾ Tedaj jim je bila korenika: rag, v pomenu svetiti, enkrat znana. Primeri še litovski rugti, vreti, toda tudi pomen vročine, žgaline.

Tudi imena vesi: Ragič, dalje potokov: Rag-

*) V sansk. korenika ag, znači, to, kar gršk. *ἀγος*; nekteri iz nje izpeljujejo: ágni, ogenj in ignis. Mi še v sansk. najdemo áhan, kar utegne stati za ághan; áhan pomenja: dén, svitlobo. K tematu jag še primeri: srbsk. jaglac, jagočevina, herbae genus, jagla, granum zae tostione, ustione, disruptum, jagrz, Fuchsschimmel. V vseh teh besedah tičijo pomeni: ognja, svitlobe, žerjavine, ognjene barve.

**) Vulkan starih poganskih Litovcev (Narbutt I, 29) se je velel: Jagaubis. Ker „Vulkan“ sansk. ūlka, torris, goreča glavnja, ogorek, ima svoje poznamenovanje po ognji, s katerim dela, toda tudi Jagaubis. Gotovo je sansk. jadž, sacrificare, izvirno pomenilo: žgati, požgati, ker so sacrificia bila holocausta, žgavne daritve, primeri staroslov. žerec, sacrificator, iz korenike gor, žer, urere, žeravie, žeravka, carbones candentes.

¹⁾ Raič, kn. VII. glav. 7. §. 12.

nica so utegnile imé dobiti po božanstvu Ragu, Ragiču, kakor: Radolja, Radoljica po Radolju — Radogostu. (Dal. prih.)

Lepoznanski del.

Propást srca.

Svobodno po hrvaščini posnel Josip Levičnik.

(Dalje in konec.)

Zginil je bil kapitan kakor zgine kafa, in o tem, se vé, da se je po mestu mnogo mnogo govorilo. Zanimiva njegova oseba, — tajnost, ki je krila njegovo proteklost, ktero je on s svojim molčanjem še povekšaval, — poedini prigodki, ki so bili znani iz njegovega življenja, — a k temu še dostavki obče fantazije: iz vsega tega so se bili izcimili mnogoteri mali romani: s kterimi so se družbe po mestu nekoliko časa kratkočasile, dokler poslednjič ni svet kapitana in njegove skrivne osode popolnoma pozabil. Ivan se je skrivaj posmehoval vsem tem marnjam, ter živel veselo in razuzdano, tako, da so se vsi njegovi znanci čudili, odkod da dobiva toliko denarja, in to tem bolj, ker se je, od generala iz službe spókan, potepal po mestu brez vsega dela. On je med tem imel, kakor si je mislil, neusahljiv vir prihodkov — generalovo hčerko. Vsaki čas vedel se je k njej skrivaj prikrasti, — javno ni smel v hišo — ter je od nje denarja tirjal s surovo drzovitnostjo, kakor je to že lastnost tacih ljudi, ki imajo koga v svoji roci, da se morejo maščevati nad njim. Kar je imela Rozina prihranjenega denarja in kolikor koli ga je še dobivala od svojega očeta, vse mu je pometala; al z vsem tem le še ni zadovoljen bil. In če mu je djala, da že sami za lastne potrebščine najpotrebnejši krajcarji zmanjkujejo, grozil jej je s skrajnimi sredstvi, ako mu ne izpolni želja. Ona zastavi poslednjič vse svoje dragocenosti. Stiske in nadloge njene bile so strašne. Njena prva vroča ljubezen, — ljubezen, s kakoršno more zaplamteti samo žena tako krepkih in strastnih čutov, ukončana je bila po trinoški osodi enako naglo in grozovito; — k temu pa je bila, smleta v globočini srca ter stoječa na kraji propasti, še v strahoviti svoji osodi prikovana čvrsto in večno na človeka, ki je bil v pravem pomenu besede izvržek svojega spóla.

Cez dolgo zasiye Rozini iskrica upanja, kako se hoče svojega krvosèsa rešiti. Neki stric jej je zapustil v svoji oporoki obširno grajščinsko posestvo v daljni vojaški granici blizu turške meje. Tje odpošlje Ivana, postavi ga za opravitelja celega imetja, samo da ga od sebe odpravi. Al kmalu so dospale od uradnikov in tudi od podložnih grajščinskih kmetov britke tožbe; — dohajale so vèn in vèn prošnje, naj se lastnica podložnikov usmili, ter reši jih novega opravitelja, kogar samovolje in tudi krivic prenašati ne morejo. Dopis za dopisom, tožba za tožbo prihaja. Zdaj vsa nevoljna Rozina sklene oditi osebno na posestvo, akoravno sama ni vedela, s čem in kako da bi pomagala; hotela je vsaj pokazati voljo, da bi bil vendar enkrat že konec v srce segljivih tožb in prošenj podložnikov.

Kakor hitro pride Rozina na posestvo, pokliče Ivana pred se. Al on ni hotel priti. Dal je lastnici glas, da danes želi imeti — mir. Pozneje si vendar Ivan premisli, ter pride, ko se je jelo že mračiti, v gospodinjino sobo. Prosil jo je odpuščenja, ter se je obnašal še dovolj uljudno, to je, uljudno po svoji navadi; kazal bi bil celó rad še nekako dvornost, se vé, dvornost, kakoršne se je bil poslednji čas priučil po gostilnicah, ako bi mu pijanost ne bila vezala jezika. Nepovabljen

skušnje, samo gluho nem ne more je poznati. Tedaj vidimo, da zapira pomanjkanje sluha duši človeški pot, po kateri zajema toliko omikajočih čutenj. Surovost, neusmiljenost, samoljubnost, navadne lastnosti značaja neomikanega gluho noma, imajo navadno v tem svoj izvir.

§. 9. V posestvu družih čutov, sprejme gluho nem človek iste predočbe, kakor polnočutni. Izguba sluha je prav za prav vzrok, da se drugi čuti pri gluho nemu nadnavadno izobrazijo. Kakor izobrazuje slepec zaradi pomanjkanja očesa tem bolj sluh in tip, tako vadi gluho nem posebno delavnost očesa. Od tega pride, da gluho nem marsikaj vidi, kar polnočutnemu uide, in vse, kar v oči šine: barvo, podobo, raztegnjenost, prostorne razmere, djanja in stan, izraz obraza — s prečudno natančnostjo, živostjo in gotovostjo razume, obdrži in ponovi. To ni, da ima boljše oko od nas, temoč edino vsled večje očesne vaje zastran izgube slišal. V pisanji in risanji so gluho nemi skoz in skoz ročni; podobe jih posebno veselé, in s pomočjó podob jih prav lahko podučujemo; tudi hitrosti, kojo zadobé v branji z ustnic, smemo tukaj omeniti. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Vladni predlog o Galiciji.

Največa nesreča v Avstriji je ta, da se je pozabilo, kako je sčasoma postala Avstrija, in da zdaj kopica nemških, zlasti nemško-pemskih širokoustnikov misli, da, kakor je pred letom 1848. absolutizem iz Dunaja vladal vse dežele (provincije) avstrijske, zdaj ima cislajtanski centralizem vladati vse dežele.

To je velika zmota, to je ona velika krivica, ktera zatajuje zgodovino avstrijskih dežel, pragmatično sankcijo, diplomu oktobersko. In ker judom na Dunaji in Nemcem na Pemskem in Štajarskem se še Schmerlingov patent napačen zdi zato, ker deželnim zborom daje pravico, poslance voliti v državni zbor, zato dela ona klika na to, da bi se vpeljale direktne volitve, to je, da bi se deželnim zborom vzela pravica volitve poslancev, in da bi državni zbor bil skupščina, ki ne pozná deželnih zastopnikov, ampak vidi le poslance, ki zastopajo sami sebe.

Da pa se ne zatajuje še dalje zgodovina avstrijskih dežel, pragmatična sankcija in nepreklicljiva oktoberska diploma, treba je, da zdaj — in že bode kmalu bila ura dvanajst! — vsi poslanci poštenega avstrijskega srca direktnim volitvam nasproti odločno zahtevajo avtonomijo (samoupravo) dežel, to je, da se z adresno obrnejo do Njegovega Veličanstva in opiraje se na zgodovino avstrijsko ga prosijo, da z deželnimi zbori poravná, kar so zgrešili državni zbori vseh let, ki so dosti očitno pokazali, da ne morejo prinesti miru in sprave med mnogonarodne dele države naše. Dogodbe od leta 1848. do danes pričajo to! Rekli smo, da ne morejo prinesti miru in sprave, kajti avstrijske dežele in narodi so različni, imajo lastne navade in potrebe, se ne dajo po enem kopitu vladati, in celó po tistem kopitu ne, ki ga oni rod zapovedovati hoče, ki „Mesija še dandanes pričakuje“.

Kako da po vsem tem Galicija pride do izjeme od vseh družih dežel, to je zastavica, ki je nihče uganiti ne more, ki pozná zgodovino, kako je Galicija prišla k Avstriji. Ali je bilo prav ali ne, da so Poljsko kraljestvo razdelili na 3 kose, in je Rus vzel en kos, Prus en kos in Avstrija en kos, v to se ne spuščamo s pričujočim prevdarjanjem. S silo orožja je prišla Ga-

licija k Avstriji in po pravilih ljudskega prava je morala se podvreči tisti politični vredbi, ki jo je ukazal novi vladar. Ko ste nemška in ogerska dežela po smrti skupnega kralja Ludovika prostovoljno prišli pod habsburško dinastijo, jima je moral Ferdinand I. priseči na njune ustave, ki se morejo predrugačiti le s pritrjenjem njunih postavnih zastopnikov, to je, njunih deželnih zborov. V Galiciji to ni mogoče, in že zato ne, ker ta dežela, sama po sebi en kos večje države, nima deželnih zastopnikov v smislu pemske in ogerske dežele. Pemska dežela ima pravico zahtevati svoje pravo, Galicija more prositi le koncesij; pemska noče od dunajskega zbora nič, ker jej nič darovati ne more, gališka pa se zmirom suče okoli dunajskega zbora, nadja se, da jej Nemci „milostljivo“ darujejo posebne pravice in da potem oni v zvezi z Nemci postavijo diktirajo vsem drugim deželam, razen Ogorske, ki se je izpulila iz oblasti nemške, čeravno jo je dolgo Schmerlingova vlada trdo priklenjeno držala.

Mi Galiciji privoščimo obširno avtonomijo, in sicer tisto avtonomijo, kakor vsem drugim deželam v habsburški monarhiji, al protestovati moramo zoper to, da se Galiciji le za drobtino več dá kakor vsaki drugi deželi. Zato morajo naši poslanci odločno zoper gališke privilegije se vstopiti, kajti čas privilegij je pri kraju, kar denarni in krvini davek vse dežele enako odrajujejo. — Zakaj neki pa so dosihmal Nemci toliko srca imeli za Poljake, da jim je štajarski Rechbauer že davno hotel posebno pogačo peči? Vzrok te srčne ljubezni vé ves svet: Poljaki se ne védejo za Slovane; oni so le Poljaci in družega ne, in kakor Nemci hočejo gospodovati drugim narodom, tako Poljaci v lastni deželi gospodujejo Rusinom. V vse to so tako zagrizeni, da tudi pravični dr. Smolka ne more predreti s poštenimi svojimi namerami.

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Drugo ime, ktero ima trobentica, se glasi: brkončica, toraj po: brkoncu. Brkonec je mogel biti nekdanj nekakošen bog. Sicer so se bogovi groma in letnega močnega solnca predstavljali z brki, in v Vedah stoji, da Indra svojo brado strese, kedar dež polije, in nordiški Thôrr se veli: Raudskeggjadr, rdečobradat mož, vendar Brkon, Brkonec še dopušča drugo razlago. Korenika sansk. bhrâç, bhrêç pomenja: lucere, splendere, litovsk. breksti, iz te je po izmeni glasnika r z glasnikom l česk. blk fulgor, srbski buknuti, excandescere, auflodern, buklanje ardor, buknja, ogenj, buktjeti, lodern, bukara, ogenj, okoli ktere se zbirajo dekleta v Srijemu. Trobentica se svojimi sinonimi: Jagolnica, Ragušica, Berkončica bi nam bila tedaj ohranila trojico imen mitičnih Jagola-Jagolnika, Raguša in Brkonca, in ta so nosila ali božanstva bliska ali pa solnca. Imena osebna staroslovanska: Jaga, Jagailo, Jagla, Jaglika, Jagič, Jagolče, Jaguša, dalje še živih rodbin v celjski okolici: Jagolnjak, dalje: Raguilo, Ragor, Ragoršek, Regoršek v celjskem okrožji, Brkon, Brkonec tudi v tem okolišču, so toraj še žive priče za bitje takošnih nekdanjih mitičnih bitij.

Grimm in drugi so iz imen rastlin, cvetic in dreves odkrili marsiktero starogermansko mitično podobo, tudi še v slovenskih imenih rastlin pozvanjajo stara božan-

stva, postavim: Homuljica, Donnerkraut, homan, Eisenhuth po bogu Hamon, Homen, Gomen, Perunika po Perunu, Ognjec (croccus) po Ognji, Grombaba, babja dušica = česki Hřimbaba = Grm-Grombaba (ni „rimska baba“, kakor je nekdo tolmačil), Visibaba (galanthus nivalis, zvonček) po Babi.

Nemec imenuje: primula veris „Schlüsselblume“, in med Nemci vlada poverje, da se s to cvetlico odpró vrata pečine ali gore, v kateri je zlato zaklenjeno. Že Grimm in obširnše Kuhn sta dokazala, da pod v gori zakritim zlatom se ima razumevati zimsko v meglovji zaklenjeno solnce ali pa blisk. *)

Solnce in blisk pa odpre mladoletje, in prvi glasnik mladoletja trobentica je dobil imé: „Schlüsselblume“, ključarica, odkleparica v oblačne pečine in gore zakritega solnca in bliska v meglovji in oblakih. Ključ v slovanskih narodnih pesmah se večkrat omenja. On je simbol oblasti, v zimi ga ima boginja smrti, **) speče zemlje: Smrtnica, Marena, Morana, kar reče moravska narodna pesem:

Smrtolenko — Smrtola!

Kam s' kliče děla? —

Dala sem jih, dala —

Svatemu Janu,

Aby otevřil (otvoril),

Do nebe branu (vrata)

Dala sem, jih dala

Svatemu Jiři

Da bi otevřel

Do nebe dveri! itd. (Sušil, narod. pesme 678).

Sveti Jurij in sveti Jan sta zasedla božanstvo mladoletnega solnca, ona dobila ključ, odpreta vrata do nebes, to je, jaro solnce razpodí zimsko meglovje, katero jasno nebo zakriva. Na sekovskih kamenih izobrazena podoba noseča ključ na rami utegne predstavljati takošno solnčno božanstvo.

Litovci imenujejo trobentico: gailu bikses, petelinove hlače, Hahnenhosen. Petelin je solnčen simbol, utegne toraj tudi litovsko poznamenovanje kakošno mitologično podlago imeti, ker podoba trobentice ne kaže nikakošne priložnosti s hlačami.

Ker v ragušici spozná Kuhn simbol bliska, zato je utegnil ruski Erg, Rgl' = *εργος* biti bog bliska, in priimek Peruna. Rgl' je iz Argel, kakor slov. rja iz arja (rdja—ardja). V staroindijskem mithu je Ardžuna, der Lichthelle, priimek Indrov, in je iz one korenike, iz ktere Homerov pridevek gromskega kija: *αργής*. Ar, r pa se stopnuje v ru, primeri: ardeči, rdeči in rudeči, in tako tudi iz arg, rg dobimo: rug, in iz Argovit Rgovit — Rugovit, primeri še sansk. árgha, pretium, iz korenike árgh, petium habere, dignum esse, in cerkvenoslov. ruga, salarium, staroruski: ruga, ružiti, salarium pendere. Metatezo glasnika r tudi najdemo v sanskritu, in priča nam je beseda radžatam, argentum = ardžatam. Slovenska osebna imena Argol, Argolič = Rgol se imajo tudi iz korenike: arg-rg izpeljevati.

Ergel, Rgl, Raguš, Rugevit se toraj v pomenu vjema z vedskim: Ardžuna, in litavskim kyklopom: Arges. Naj še omenim, da je jagned v grškem mitu simbol oblačnega dreva (Wolkenbaum, Wetterbaum) in poznamenovanje je utegnulo postati po bliščjem oblaku, katero je jagned (ΑΓΝΑΔΕ in ΙΑΓΝΑΔΕ)

*) Kuhn (Zeitschrift für deutsche Mythologie, III, 387. 384) vidi v trobentici simbol bliska.

**) V grškem mitu ima Pallas Athene ključ do Zeusove hiše, kjer so bliski skriti.

simbolizoval, vendar tudi po trepeti listja, ker korenika ag — adž znači majanje, gibanje itd.

(Dalje prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Iz Ruskega.

Iz Petrograda 18/30. aprila. —η—

Včeraj je bil Petrograd spet razsvitljen. — Spet? Da. Popisoval Vam nisem še nobenkrat, kako Petrograd razsvitljujejo, in tudi zdaj to stvar samo mimogredé omenim, ali vendar je ni mogoče tudi tako drugače omenjati, kakor v provodu sè „spet“. Rusi imajo namreč toliko cerkvenih in narodnih svetnikov, polubogov in bogov, da iz razsvitljevanja svojih gorodov skoraj ne pridejo. Po mogočnosti „slavimago“ je tudi slavljenje različno. Na čast kaki Tetidi razsvitlé samo trotuar z lampicami večidel rumenega cveta; Feb zahteva vže mnogo zvezd, vsaj po glavnih ulicah, ki jih nasadé na stebre plinovih svetilnic; Jupiter tonans se raduje nad gromom in bliskom, če ne nebeškim, pa vsaj bengalskim.

Včeraj je bil cesarjev god. Sè streh in iz okenj so vže zjutra vihrale zastave. Pred zimnim dvorom na Njevi stoji menda 21 ladij. Ob eni po poludne, ko je cesarja pozdravljal diplomatičeski kor, so gromeli s trdnjave in z ladij kanoni. Zvečer se je razlil po mestu plinov svit. Pogledal sem na dvorcov breg: Njeva in breg vse svitlo, kakor o poldne, vse polno naroda, na suhem in po čolnih, na ladijah vojaška godba — obrnem se proti admiraliteti: tu spet vojaška godba — odpravim se v Vélike morske ulice: tri godbe zaporedoma. Kaj mora še le na Njevskem biti? si mislim ter se tje napotim: Tukaj — nu — vsakdanjega šuma in ropota ni bilo, vse diližanse so odpravili v postranske ulice, redi ekipaž so se pomikali, kakor kedar mrliča spremeljajo, vendar take spomine je dušila gnječa, kakoršne na ulicah še nikjer nisem videl, vseobšče veselje, smeh, godba, pa klici policajev: „stupajte, gospoda, stupajte! stoj, izvoščik! Beregiles!“ — Kakih 200 korakov daleč so me rusi prenesli (vsaj spominjam se ne dobro, da bi bil pod nogami tlak čutil), in ker so me ravno pred Dominikovo kavarno na krilco (stopnice) posadili, stopil sem va-njo ter pri oknu počakal 12. ure, dokler se ni narod toliko razošel, da je bilo mogoče iti na ostrov spat. Posebnega o petrograškem razsvitljevanji Vam tedaj ne vem nič povedati, razun to, da se vrši po ruski. — Po ruski je vse ali tako malenkasto, da skoraj ne zasluži spomina, ali pa v tako ogromnih razmerah, da ni lahko dostojno popisati; celó priroda je v Petrogradu taka: sredi brezkončne zime malenki dan, komaj 5 ur dobrega svita, v kratkem poletji pa skoraj nič noči, zdaj proti koncu aprila, se na severovostoku vže ob dveh po polunoči zarja prikaže. Greki in židje v Odesi so menda mislili, da se morajo letos tudi tam na jugu po tem severnemu pravilu ravnati: ali nič, razun malo se popraskati, kar za kratek čas večkrat storé, ali pa kaj, da bo kaj. Izvolili si so za letošnjo véliko noč poslednje in razbijali po mestu 4 dni zaporedoma. Kako je bilo kaj tacega mogoče, se Vam v Avstriji gotovo čudno zdi — meni bi se tudi, ko bi bil tam, kjer človek o Rusiji skoraj družega ne udobi čitati, kakor o policajih, komunizmu itd.; ko pa človek sem pride, se kmalu prepriča, koliko laži je domá čital. Tukajšnji listi so pripovedovali, da polk kozakov, ki je čez zimo v Odesi stal, je bil ravno pred véliko nočjo v drugo mesto prestavljen, nov pa še ni bil tje došel. Tako je prišlo, da je bilo ravno za praznike v Odesi, mesto z več kot 100.000 stanovalci, samo okoli petdeset

njimi prebivalci popolnoma odrezano? Gotovo je zelo težavno, pa nemogoče nikakor. Mož, ki ga najdemo brez vsake pomoči na morski brežini, nam pové vzrok nesreče, kako se je vršila itd., kar tudi storí, kako? to vsakrati vé, predno je izgovorjeno: z mimiko. Mesto govornega jezika, ki se v tacem primerljivi rabiti ne more, nastopi mimika. Taka je tudi pri gluhonemu. Sicer nahajamo mimiko pri polnočutnem človeku tudi kot spremljevalko njegovega govornega. Znano je, da otroci kaj radi gestikulujejo; kar pripovedujejo, hočejo zmiraj oslikati s pripravnim gestom, in celó njihove igrače pol in pol lahko sem prištevamo. Pa ne le otroci, temoč tudi odrasli rabijo na enak način mimične obraze. Tako kažemo na priliko na-se, na nagovorjenega, na osebe in stvari, o katerih govorimo; prikijemo z glavo, kedar hočemo kaj pritrditi, in nikamo v nasprotnem smislu. Kličemo k sebi in odganjamo z roko, izraze tukaj, tam, sedaj, prihodnjič, poprej — spremljamo radi s primernimi plošno razumljivimi obrazi. Kedar mislimo, stavimo si roko ali prst na čelo, ravno tako znana so znamenja, s katerimi hočemo brez besede, ali ob enem tudi ž njo, dvom, nevednost, trdnost, nevoljo itd. izraziti.

(Dalje prihodnjič.)

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

V cerkvenoslovenščini tudi nahajamo: *agen*, *vitec*, *Keuschlamm*. Ker se v grščini veli *ἀγρος*, je brž ko ne ta beseda iz grščine prišla v slovenščino. Vendar, ker *ἀγρος* pomenja svitel, čist, utegne biti beseda iz one korenike, iz ktere: *ἀγλαος*, in ta je sorodna s slovansko *ag*, *jag*. Slovenci jo imenujejo: divičje drevce, tudi: Abrahamovo drevce, Hrvati po Jambrešiču: divojačko drevce, toda po lastnosti, ktere so tej vrbici pripisovali že stari Grki. Mislili so, da ima moč oslabiti spolna (seksvalna) poželenja, zato so si žene Atinjanov, ktere so bile v skrivnosti thesmoforij posvečene, in so morale v zakonski zdržljivosti živeti, z listjem te vrbice svoje postelje potrosile. Še danes se neveste opletajo z divičjim drevcem, da očitajo svojo neoskrunjeno čistost, in Charlotte de la Tours pripoveduje, da na Francoskem bogu posvečene divice iz divičjega drevca distilirano vodo pijejo za potlačenje seksvalnih poželenj. ¹⁾ Nemci so grško *ἀγρος* zaradi priličnosti z latinskim *agnus*, prav neumno prestavili v *Keuschlamm*.

Znamenito je, da Slovenci to vrbico imenujejo „Abrahamovo drevce“, tudi Magjari so od Slovencev to poznamenovanje sprejeli in jo imenujejo *Abraham faja*. Moglo je toraj nekaj to drevce simbolizovati tako imenovano vremensko drevo (*Wetterbaum*), ktero se tudi veli: Adamovo ali Abrahamovo drevo, in to poznamenovanje se je ohranilo celó pri ponemčenih Slovenih v Ukermarku.

V knjigi „Norddeutsche Sagen“ (Geb. 412. 428.) berem: Nach Sonnenuntergang bildet sich häufig ein sogenannter Wetterbaum, ein Wolkengebilde, das einem Baume gleicht, danach regiert sich das Wetter; wohin nämlich die Spitzen gehen, dahin wird der Wind gehen. In der Uckermark sagt man an einigen Orten: „der Abrahamsbaum blüht, es wird regnen“, an andern Orten: „der Adamsbaum, blüht er nach Mittag zu, gibts gut Wetter, nach Mitternacht, so gibts es Regen“.

¹⁾ „Symbolik der Blumen“ prestav. Alvensleben str. 146.

Utegnila je ta vrbica tudi posvečena biti boginji Divici česk. Děvana, Perunova in Letničina hči; srbsk. Divojka, ktera solncu dvor pometa, in ktera ima v mnogih ozirih enake lastnosti z grško Ateno in Hero, in tako dobiti imé divičje, divojačko drevce. Pri Grkih je bila Heri posvečena, prebivalci otoka Samos so celó trdili, da se je Hera pod tem drevescem rodila.

Trobentica, jagolnica, ragušica, brkončica se še na Štajarskem in hrvaškem Zagorji veli: Iskrice, sv. Ivana roža, — novi dokaz, da je ta cvetka bila ozko združena s češčenjem luči in ognja, ker iskra je simbol bliska. K tematu jag še bi jaz postavil štajersko slovensko in hrvatsko-srbsko: *jagma*, *irruptiv*, *impetris*, *jagmiti*, *rapere*, *jagmo*, *cater*, *improvisus*, na *jagmo* prodati, *reissend*, *schnell verkaufen*, na *jagmo* iti, *blitzschnell gehen*.

Primeril sem tudi na drugem mestu tej koreniki imé mitičnega bitja: Iza: O Izi pripovedajo okoli Podsrede in Kozjega, da je v gori skrita in ob hudi nevihti iz gore zleti, za njo sledi huda burja, toča, blisk in grom, da živina stoče. Da so to mitično bitje tudi severni Slovani poznali, pričujejo imena: Izjaslav, Izebolc, Izeča, Izoslav, Izonka, kranjski Izatič, Izmar. Iza je brž ko ne druga oblika boginje: Jage-Ježi, Jahode-Babe. Priimek: Isa ima tudi nemška: Berhta, Holda, mogoče, da je lastnina Slovenov severno-slovenskih pozneje ponemčenih. Vendar primeri tudi zastran imena: Iza sansk. idž, ire.

V različnih imenih zemljišč in cvetlic bi se še dosti mitologičnih ostankov našlo, ko bi nam hotel kak izveden botanikar vsa poznamenovanja po vseh slovenskih pokrajinah pobrati — al zastonj že več let opominjam in spodbujam na to delo mlajši naš naraščaj. Travo: Laser (tanger, Ferulkraut) imenujejo v moji rojstni okolici: vražje blato. Martial pravi, da so z „Ferulkrautom“ dajali packe učencem, primeri nemško: Patzenferl. Vražje blato! „caedere ferula“! treba je res obojega mladim ljudem.

(Konec prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Iz Ruskega.

Iz Petrograda 18/30. aprila. —η—

(Dalje in konec.)

Ruski žurnali so, menda na nekaj dni, deloma ustavili medosobne prepire o predmetih preustrojtva notranjega položaja ruske države, in polemizujejo zdaj večidel zoper madžarsko in nemško žurnalistiko. Povod k temu jim je dala petrograška korespondenca berlinske „Kreuz-Zeitung“, v kateri je „N. F. Presse“ našla, da ruska vlada išče pri Nemcih pomoči zoper svoje panslaviste, kakor verzajlska zoper pariško komuno. Temu dobremu dopisniku menda nikdor na svetu ni tako hvaležen, kakor ravno narodna ruska žurnalistika. Ona, ki se v Rusiji bolj po pravici, kakor marsikje, imenuje sol naroda (tukaj jo židovski kapital, hvala Bogu, še ne drži tako v prstu, kakor na primer na Dunaji), ima pri tem priložnost, marsikaj reči, kar je potrebno in vendar bi sicer zamolčala. Iz množestva v tej zadevi interesantnih člankov Vam privodim le nekaj strok iz „Birževih Vedomosti“: „Ako čita človek v inostranih žurnalih izvestija o položnji del v Rusiji — govori omenjeni list — neredko se mora čuditi nad tem, do kake stopinje nevedni o tem, kaj se pri nas godi, so celo v sosednih z Rusijo državah, v Avstriji in Prusiji. Včas pa ni mogoče samo čuditi se nad takimi sporočili, ko človek vidi, da inostrana žurnalistika

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Konec.)

Ko sem že ta članek o mitologičnem pomenu „primula veris“ dovršil, izvem, da trobentico imenujejo v fari sv. Heme pod Podčetrtkom: lagotica.

Ako presodimo pomen te besede, sopet v njej nahajamo odnašanje do svitlobe, bliska itd. V sanskritu ladž pomenja „splendore, fulgere“, žariti, in v ruskih narečjih še se je ohranila beseda: lagun, degot, aestus, Brand, Gluht itd. (glej „Gilferding o srodstvie jaz. slavj. str. 222) primeri še slovaško: ligotati, corruscare, ligotačka, Flittergold.

Sem spada tudi ime božestva spomladi pri Litovcih: Ligo, pred katerim je večni plamen gorel, ki ga je čuvala nedolžna — čista devica. V litovščini pomenja ligot „schauckeln, schwenken, wippen, wiegen“, sami pomeni, kateri se bližajo pomenom gibajočih, zihajočih se solnčnih žarov. Korenika ladž pa tudi znači: robustum esse, in tej primeri slov. lagoden, firmus, optimus, nelagoden, infirmus. Korenika ladž še znači: laedere, occidere, in iz te imamo staroslov. lagijr, topor, ascia, sekira, bradva.

Star mož v moji fari mi je rekel, da trobentici tudi pravijo lakavčica, mavričica, toda bi sopet stala v zavezi z lokom, mavrico (iris), katero ljudstvo tudi imenuje: božji stolec, starodavni poganski narodi pa so mislili, da na ta stolec sede bog groma in bliska, ko je premagal crjake viharjev in neviht.

V imenih ene edine cvetlice tedaj vidimo ohranjene korenike: jag,*) rag, lag, ktere značijo: svetiti, bliskati, žariti itd.

Jeli ni slovenski jezik bogat in čestivreden, in jeli ni bil naš narod že od nekaj bistrumen in pobožen?

Politične stvari.

Govor dr. Coste

v 44. seji zbornice poslancev 25. maja t. l.

po stenografičnem zapisniku.

Na drugem mestu razpravljamo na kratko obravnavo zbornice poslaniške o glasoviti adresi, ki so jo v zbornico poslancev pritirali ustavoverci. Ker pa je dr. Costa v tehtnem svojem govoru tako jasno dokazal puhlost modrovanja centralistične klike in odkritosrčno odkril njene namene, kateri ne merijo na drugo nego na to, da ne bi se porazumeli narodi avstrijski in bi potem Avstrija propasti morala, zato vemo, da vstrežemo našim bralcem, ako jim ves nemški govor od besede do besede prevodimo v jezik slovenski. Iz dostavkov stenografičnih bodo razvideli, kako so večkrat kričali vščipljeni ustavoverci na levi, in kako zadovoljni so bili vsi, katerim je sprava narodov pri srcu.

Govor dr. Coste se je glasil tako-le:

Že moj predgovornik te (desne) strani visoke zbornice je pretresaval formalnost v adresinem vprašanju. Mene veže dolžnost, tudi nekaj besedi spregovoriti v tej zadevi ter najprej pozornost obrniti na naslov te predloge. Jaz ne bom več govoril o „ustavnem

odseku“. Jako me veseli, da g. prvosednik sam je moral pritrditi mojemu ugovoru, da ni „ustavnega“ odseka in da odsek, ki se tako imenuje, ni imel pravice nadeti si ta naslov. (Dobro! na desnici.) Toda, kar hočem poudariti, je to, da danes imamo pred seboj poročilo „s predlogom“, naj se odpošlje adresa cesarju.

Prosim, naj slavna zbornica pozor obrne na besedo „s predlogom“. Mi toraj nimamo odsekovega poročila o kakovem predlogu, ampak odsekovo poročilo s predlogom. Moj častiti predgovornik te (desne) strani je jasno dokazal, da se predlogi v tej zbornici smejo predlagati ali kot vladni predlogi ali kot predlogi posameznih udov, in da se pa v opravičnem redu, naj se še tako marljivo išče, nikjer ne nahaja pravica, vsled ktere bi smel kakov odsek visoki zbornici predlagati samostojne predloge.

Ugovarjalo se je, da je navada, da odseki na pr. pri posvetovanji proračunov, predlagajo resolucije itd. Jaz mislim, o tem ni nikakoršne dvombe, da to, kar po opravičnem redu kot postranski predlog, kot poprava ali pristavek sme pri drugem branji predlagati posamni poslanci, sme tudi odsek predlagati kot postranski predlog ali pristavek; bilo bi morda razumljivo — če tudi morda dvomno — ako bi bil odsek vladne predloge s sporočilom predložil visoki zbornici ter mu na koncu dodal resolucijo, naj se adresa pošlje Njega Veličanstvu. Jaz bi bil pa tudi v tem primerljivi temu odločno ugovarjal, ko bi bil odsek koj sestavljeno adresu predlagal. Jaz stavim samo to-le vprašanje: ko bi pri obravnavanju ktereга koli predmeta, bodi-si proračun ali kaj drugega, kteremu poslancu prišlo ne misel, kot dodatek predlagati, „naj slavna zbornica sklene, da se njegova že sestavljena adresa izroči Njega Veličanstvu“, ali ne bi g. prvosednik kar rekel, da to je samostojen predlog, ki se mora obravnavati sam za-se? In vsa zbornica bi mu pritrdila s popolno pravico.

Zato se popolnoma skladam z mislijo g. predgovornika te (desne) strani in tudi sam še izrekam to, da je zoper opravični red, da je odsek to sporočilo podal s samostojnim predlogom, in da je zoper opravični red obravnavati ga. (Dobro! na desnici.)

Odsek nasvetuje adresu do Njega Veličanstva. Ako adresa do Njega Veličanstva ni nič drugega nego izraz dvorljivosti, odgovor na ogovor svetlega prestola, tedaj to djanje nima one važnosti, kakor predlog, naj visoka zbornica iz lastnega nagiba Njega Veličanstvu pošlje adresu, v kateri izrazuje svoje mnenje. Meni se zdi, da ni važnejšega posla v vsem djanji visoke zbornice mimo tega, da ona iz samolastnega nagiba svoje mnenje izreče najvišemu prestolu. Tak predlog moral bi vendar globoko premišljen in popolnoma utrjen biti na vse strani. Adresin odsek nam pa predlaga adresu brez vseh razlogov; kajti poročilo, ki bi imelo povedati njene razloge, v desetih vrsticah ne pové nič drugega, kakor da se je odseku potrebno zdelo sestaviti adresu, — zakaj pa potrebno, tega nam ne pové poročilo. (Pritrjenje na desnici, smeh na levici.) Odsek navaja samo dve stvari. Prvo je „posvetovanje o predlogih odseku izročenih“. No, to vemo, ena predloga je vsled odsekovega poročila rešena z dnevnim redom, in takrat se odseku ni zdelo potrebno predlagati adresu do Njega Veličanstva. Drugih dveh predlog, izročenih mu, odsek še ni vzel v konečno posvetovanje. Jaz toraj tudi ne umem, kako ste ti predlogi priliko dali staviti tak predlog. Gotovo je toraj, da so besede „posvetovanje o predlogah odseku izročenih“ le puhle fraze. Ko bi pa tudi bile kaj več, gotovo ima visoka zbornica in vsak njen ud pravico zahtevati, naj se mu razodenejo

*) V kakošni zavezi stoji slov.-hrvatsk. jagli, jegli puls milliacia candida, prosena kaša v rusk. narečjih: jaglovi, ječmeni? — Brez dvombe je pomen postal po žganji, paljenji, pečenji, kakor srbsk. jagla, granum zeae (koruze tostione disruptum, primeri še sansk. jādža, varena, žgana, pečena riškaša. Pis.